

О. В. Васильчук

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук,

доцент В. В. Жуковська

Структурні особливості office hours як жанру усного американського академічного дискурсу

Вивчення академічного дискурсу проводиться у межах досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, проте його статус у теорії інституціональних дискурсів залишається суперечливим. Безпосередня функціональна близькість академічного дискурсу до наукового та педагогічного є причиною того, що деякі лінгвісти (Куликова Л., Литвинов А., Шепітько С.) не розмежовують їх. В той же час інші дослідники (Арутюнова Н., Карасик В., Михальська А., Чернявська В.) наголошують на необхідності чіткого виокремлення академічного дискурсу від інших в силу особливостей складу учасників цього дискурсу (викладач – студент) та їх мети (передача і одержання знань) [1].

У сьогоденнішньому лінгвістичному доробку наявні розвідки, присвячені певним аспектам усного академічного дискурсу. Зокрема, проаналізовано його загальні властивості, функції та лінгвістична специфіка (Ветрова О. Г., Шепітько С.); вивчено роль комунікативних навичок у монологічному академічному дискурсі (Pérez-Llantada С.); охарактеризовано функціональні та лінгвістичні особливості окремих академічних жанрів (Recski L., Benjamins J.). Таким чином, стає зрозуміло, що стан вивчення усного англомовного академічного дискурсу, який є об'єктом цього дослідження, є дещо фрагментарним, наразі бракує комплексних досліджень, присвячених ґрунтовному аналізу жанрово-композиційних, лінгвостилістичних та прагматичних властивостей окремих жанрів та академічного дискурсу в цілому, що і обумовлює актуальність досліджуваної проблематики.

Дана стаття має на меті представити результати аналізу одного з жанрів усного американського академічного дискурсу – жанру консультації (office hours) – з огляду на його композиційно-структурні характеристики.

Перш ніж перейти до аналізу жанру консультацій, варто з'ясувати, що конкретно ми розуміємо під поняттям «академічний дискурс». Услід за Арутюновою Н. та Карасиком В., ми розглядатимемо його як самостійний жанр інституціонального дискурсу, а також як складне утворення, визначений соціокультурний тип мовленнєвої взаємодії, при якому проходить живе спілкування в рамках вищого навчального закладу між учасниками, які мають певні соціальні ролі (лектор, викладач, студент), та метою якого є передати інформацію, знання необхідні для отримання вищої освіти [1]; [2].

Враховуючи широкий спектр використання, академічний дискурс розгалужується на різні жанри: лекція, семінар, бесіда, екзамен тощо [1]. У лінгвістичному корпусі MICASE (Michigan Corpus of Academic Spoken English [4]), на основі якого здійснювався відбір текстів для аналізу, представлено широке коло жанрів усного академічного дискурсу, які, втім, можуть не співпадати із перерахованими «загальноприйнятими»: захист дисертації, обговорення, інтерв'ю, лабораторне заняття, лекції (для великої та малої аудиторії), зустрічі, студентські презентації тощо. Враховуючи невисокий рівень розробки проблеми, серед них для аналізу було обрано жанр консультації (office hours).

Office hours - це специфічна форма позакласної роботи, яку організовують викладачі для проведення зустрічей та бесід зі студентами. Протягом office hours студенти мають можливість обговорити із викладачем матеріал, що вивчався, або будь-який інший споріднений, який є предметом їх інтересу. На таких зустрічах обговорюються питання стажування, вимог програми, проводяться консультації із написання робіт тощо. Відвідування office hours не є обов'язковим. Для подібних консультацій викладач не складає плану роботи, оскільки, зазвичай, передбачається, що студент приходить із власними запитаннями та роздумами.

Жанр консультації має доволі конвенційну структурно-композиційну організацію. Спираючись на дослідження Бенджамінса Дж. [3], ми виділяємо низку послідовних етапів проходження консультації, що включають підготовчий етап (призначення консультації, обговорення часу та місця її проведення) та події, що відбуваються за межами аудиторії. Розглянемо детальніше цю структуру:

1. Відкриття консультації (office-hours openings).

- підготовчий етап (pre-beginning): призначення консультації;

- прибуття на консультацію (recruiting to consultation): відбувається безпосередньо в офісі викладача, включає оголошення про свій візит, запитання дозволу увійти;

- прихід в аудиторію (moving inside);
- обмін привітаннями (greeting exchange);

2. Основна частина (the body of the consultation).

- визначення мети звернення;

- обговорення запитань, вирішення суперечностей;

- підсумок: надання порад щодо бібліографічних джерел, підсумування усього сказаного тощо;

3. Завершення консультації (closing the consultation).

- заключні фрази;
- прощання.

Така детальна схема є актуальною для аналізу всього процесу організації консультації. В рамках нашого дослідження такий широкий підхід є не досить доцільним: власне кажучи, нас цікавить лише лінгвістичний аспект цього процесу, тому зупинимось детальніше на останньому пункті першої частини, а також на другій та третій частинах. На основі аналізу структури 10 консультацій з корпусу MICASE нами було встановлено узагальнену структурно-композиційну побудову цього жанру, яка включає:

1. Вступна частина (привітання, налагодження контакту), наприклад:

- *Okay what are you working on today?*
- *Um, I'm in uh English um one-twenty-five, [...] and i have um essay that I wrote and maybe you could, maybe, look at it, maybe revise it* [MICASE: OFC301MU021].
- *So is this Kelvin? Is that right? [S2: um, John,] oh John Munt* [MICASE: OFC150MU042].
- *Nice to meet you Mr. Letterman* [MICASE: OFC115SU060].

2. Окреслення проблеми/питання, яке виноситься на обговорення, наприклад:

And so basically what you want from me is just any suggestions about final touches? [MICASE: OFC301MU021]

- *Okay. um, we were talking about uh, you kn- you and I'd had a, a series of conversations about thinking about the different cultures [...]* [MICASE: OFC285SG135].

3. Основна частина (пояснення, обговорення), наприклад:

- [...] *So you need to find another way to say this [...] because it sounds like it's the very same thing you just said in the paragraph before* [MICASE: OFC301MU021].

- *And here where, where you're talking about the simile and you see that as the major figure, then I would, then i would put the quotation in there and, and do that right* [MICASE: OFC300JU149].

4. Підбиття висновків. Наприклад:

- *Well the warp is going this way right? The long, the long way. So, s- always you can tell the warp by looking for the selvage. Remember? So you have that weave, where's my little you have the warp threads, and then you have the weft threads. And as the weft is going back and forth, it's creating its own t- uh s- finished end, of the weaving* [MICASE: OFC320SU153].

5. Заключна частина (прощання, побажання, призначення наступної консультації), наприклад:

- *Alright. See you.*

- *I'll see you tomorrow have a good day* [MICASE: OFC320SU153].

Втім, наведена структурно-композиційна організація є узагальненою і доволі часто у конкретних випадках ті чи інші її фрагменти не представлені: так, із десяти проаналізованих консультацій, усі структурні елементи присутні лише у трьох. На основі цього аналізу нами було встановлено, що обов'язковими елементами є лише основна та заключна частини. Окреслення проблеми як окремий пункт має місце у п'яти, а підбиття підсумків – у чотирьох текстах з десяти. Можна припустити, що причиною цього є те, що всі питання поступово розв'язуються протягом бесіди, і, враховуючи, що метою викладача є не тільки і не стільки надання нової інформації, а спрямування думок студента у певному напрямку, то необхідність цих етапів зменшується.

Крім того, вступна частина, як правило доволі стисла: є коротке привітання та чітке визначення проблеми. Така ситуація зумовлена, перш за все, звісно, метою роботи, а також специфікою ролей («викладач – студент») і обмеженістю часу.

У той же час, заключна частина часто буває доволі розгорнутою: викладач може поцікавитися успішністю студента, його ставленням до навчання тощо. Також є приклади, коли в межах навчальної консультації студент просить про

особисту допомогу: так, на консультації з літератури студент просить оцінити його вірш:

- *Would you mind um, I wrote a poem, not too long ago would you mind maybe hearing it? [...] You know I was just wondering what you think about it [...] It's just really nice to like hear what everybody has to think about like what you write* [MICASE: OFC300JU149].

Таким чином, жанр консультації є особливим жанром академічного дискурсу, який характеризується несталістю у структурному плані. Особливості його розвитку зумовлюються не лише внутрішніми мотиваціями (виникнення запитань, розмірковування на споріднені теми тощо), а й зовнішніми факторами (обмеженість у часі, особливості місця проведення office hours і т.д.). У межах даного питання перспективним є здійснення аналізу інших жанрів, що дасть змогу представити цілісне бачення академічного дискурсу як інституціонального дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бурмакина Н. Г. Академический дискурс в теории институциональных дискурсов. [Електронний ресурс]. <http://study-english.info/article051.php>
2. Ветрова О. Г. Культура научного общения: хеджинг в академическом дискурсе. [Електронний ресурс]. <http://gisap.eu/ru/node/5638>
3. Benjamins J. The interactional organization of academic talk. - [Електронний ресурс] / Benjamins J. – Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/about/The_Interactional_Organization_of_Academ.html?id=jS_Wx5E1aGUC&redir_esc=y
4. Michigan Corpus of Academic Spoken English. [Електронний ресурс]. <http://quod.lib.umich.edu/cgi/c/corpus/corpus?page=home;c=micase;cc=micase>